

Tilburg University

Avrupa'da Dil Öğrenimi

Broeder, Peter

Published in:
Avrupa'da Dil Öğrenimi, Avrupa Dil Portföyünün Biçim ve İlevi

Publication date:
2001

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Broeder, P. (2001). Avrupa'da Dil Öğrenimi: Avrupa Dil Portföyünün Biçim ve İşlevi. In *Avrupa'da Dil Öğrenimi, Avrupa Dil Portföyünün Biçim ve İşlevi* (pp. 1-14)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

*Paper presented at the conference "Teaching Turkish as a second or a foreign language",
24-28 october 2001, Hacettepe University, Ankara.*

AVRUPA'DA DİL ÖĞRENİMİ

Avrupa dil portföyünün biçim ve işlevi

Dr. Peter Broeder

Tilburg Üniversitesi
P.O. Box 90153
5000 LE Hollanda

E-mail: peter@broeder.com
Website: www.broeder.com

1 Giriş (*)

Avrupa'da insanların ve kurumların hareketlilik ve yer değiştirimi (seyrüsefer içinde olma) nedenlerinden dolayı Avrupalılar çok dil öğreniyorlar. Eskiden var olan dil sınırları yok oluyor ve yeni dil sınırları oluşuyor. Dil öğrenme işi yalnızca okulda olmuyor. Öğrenciler gün geçtikçe daha sık olarak sokakta ve evde Hollandaca'dan başka diller konuşuyor veya sınır şehrinde oturuyor olmaktan dolayı birden fazla dille ilişki içinde bulunduğu Hollandaca'nın yanında Almanca da konuşuyor. Avrupa entegre dil politikası içinde edinilen dil bilgisi gelişimine Avrupa'nın kültürel zenginliğinin bir parçası olarak sıcak bakmak gereği vardır. Avrupa açısından insanların hangi şartlar altında dil öğrendiği konusunda ayrıca resmi bir eğitim, öğretim çerçevesinde, hangi dil becerisi seviyesine ulaşıldığı konusuna açıklık getirilmesi (büyük) önem taşımaktadır.

Bu ihtiyacı karşılamak için Avrupa Konseyi'nin himayesi altında 19889 dan 1999 a kadar *Avrupa Vatandaşlığı İçin Dil Öğrenimi (Language Learning for European Citizenship)* uygulamaya konmuştur. (Bkz. Avrupa Konseyi, 1996; Coste ve diğerleri, 1999). Bu projede iki ölçüt kriter geliştirildi:

- (1) altı formüle edilmiş dil becerisi seviyesini bulunduran bir Avrupa Referans Modeli (*Framework of Reference*). Bu yolla diğer bütün diplomaların de seviyeleri karşılaştırılır. Örneğin bu yolla Fransızca HAVO paketini seçmiş bir öğrenci Fransa'ya giderek bir staj yeri için veya iş için işverene HAVO diplomasının ne anlama geldiğini veya ne işe yaradığını, neler içerdiğini gösterebilir.
- (2) Avrupa dil portföyü: İçinde yalnızca resmi diplomaları değil, çok dilli ev ortamın büyüyen bir öğrencinin edindiği dil ile ilgili diğer tecrübe ve becerilerin belgele rini de bulunduran bir toplu belgedir portföyü.

Tebliğimizin birinci bölümünde Avrupa Konseyi'nin bu iki ölçüt kriteri hakkında açıklama yapılacak ve bundan sonra da ikinci bölümünde de Hollanda'da iki yıl süreyle uygulanan bir pilot proje hakkında geniş bilgi verilecektir. Burada özellikle ilköğrencilerin Avrupa dil portföyü'nün Hollanda versiyonu ile ilgili deneyimleri hakkında bilgi verilecektir.

2. Avrupa Konseyi

2.1 Avrupa Dil Ölçeği

Avrupa Bakış Açısı'nın önemli bir parçası Avrupa dil becerisi ölçeğinin ayrıntılı bir dökümüdür (Avrupa Konseyi, 1996; Trim, 1997). Bu dil ölçeğinde aşağıdaki beş dil becerisi esasından yola çıkılarak hareket edilmiştir:

- anlama: dinleme;
- anlama: okuma;
- konuşma: konuşarak karşılıklı iletişim;
- konuşma: konuşabilme becerisi ve üretimi;
- yazma.

Dil kullanıcı, becerilerine göre, her becerisi için aşağıdaki dil kullanım göstergesinde gösterilmiştir:

- seviye A1: Temel kullanıcı (Basic user: Breakthrough = ilk hamle);
- seviye A2: Temel kullanıcı (Basic user: Waystage);
- seviye B1: Bağımsız kullanıcı (Independent user: Threshold = eşik);
- seviye B2: Bağımsız kullanıcı (Independent user: Vantage = üstünlük);
- seviye C1: Usta kullanıcı: (Proficient user: Effective Proficiency = verimli kullanım);
- seviye C2: Usta kullanıcı: (Proficient user: Mastery= Uzmanlık).

Tesbit edilen bu beş dil becerisi seviyelerinin her biri için bir genel açıklamanın (general descriptor) dökümü yapılmıştır. Örneğin, *basic breakthrough* (veya diğer adıyla A1 seviyesi) dil becerisinin genel açıklaması şöyle formüle edilmiştir:

Ben kendimi ve ailemi ve somut çevremi ilgilendiren içtenlikli ve güvenilir kelimeleri ve temel basit cümleleri, insanlar yavaş, eksiksiz ve açıkça konuştuklarında anlaya bilirim.

Bir başka örnek de, *proficient mastery* (veya diğer adıyla C2 seviyesi) dil kullanım becerisinin genel açıklaması aşağıda verildiği gibidir.

Ben, uzmanlık gerektiren işlerde kullanılan cihaz ve işlerin kullanma kılavuzlarını, edebi ürün ve benzerleri olan, soyut, yapısal ve dilbilimsel metinleri içine alan bütün formlarda yazılmış dil ürünlerini hiç zorluk çekmeden okuyabilirim.

Bu tip genel açıklayıcılarla herkes, bir öğretmen, bir ders metodu yazarı olduğu gibi, bunların yanında bir işveren, bir personel yöneticisi veya yönetim sorumlusu da herhangi bir dil kullanıcının konusu edilen dilde ulaşmış olduğu dil becerisi hakkında bilgi edinebilir. Özellikle Avrupa içi ve uluslararası ilişkiler bağlamında bu dil becerisi tahminlemesi önem taşıyor olabilir (Dwarshuis, 1999; De Roos, 1998).

Bu genel açıklayıcının yanında detaylı olarak da bilgi ve görünüm edinebilmek için spesifik açıklayıcılardan oluşan dil becerisi açıklayıcıları vardır. *Basic breakthrough* (veya başka adıyla A1 seviyesi) seviyesindeki dil kullanıcının dinleme becerisi aşağıdaki gibi açıklanabilir:

Eğer başka insanlar yavaş konuşurlarsa ben onları anlayabilirim ve tekrarlamaları için ricada bulunabilirim.

Bir şarkının konusunu anlayabilirim.

Televizyondaki bir hava raporunu izleyip anlayabilirim.

Ben kolay hikâye konuşmaları anlayabilirim.

Genel ve spesifik açıklayıcılar hakkında derinlemesine ve daha sağlıklı bilgi edinmek için North & Schneider (1998) ve North (1999) 'un çalışmalarına bakılabilir. Avrupa dil becerisi ölçeği ile, Avrupa Konseyi üye devletleri arasında dil becerilerinin birbirleri ile karşılaştırılması için bir ölçü tekniği oluşmuştur. Bunun arkasında olan amaçlar şüphesiz ki devam etmektedir. Avrupa Referans Modeli yalnızca dil bilbisinin nasıl edinildiği, öğretildiği ve iyi öğrenildiğini açıklamak anlamına gelmemektedir. Önemli bir amaç da dil kullanıcının dili kullanmada bilinçli olmasını ve dili yansıtma becerisini geliştirmektir. Yalnızca bir kontekst değil dil kullanımının ve öğreniminin değişik biçimleri üzerine yönlendirilmiş şeffaf, açık ve fleksibil(değişken) yöntem olarak kabul edilmiştir (Trim 1999). Avrupa Bakış Açısı değişik Avrupa ülkeleri arasında dil edinim vasıflandırmasının tanınmasında bir temel oluşturma konusunda kullanılabilir. Avrupa Referans Modeli uygulanması aynı zamanda çok dilli ortamda büyüyen Avrupa vatandaşlarının da potansiyel biçimsel olmayan, kural dışı dil bilgilerinin tanınması anlamı da taşıyabilir. Prensipte olarak Avrupa Bakış Açısı'nın uygulanabilme özelliği büyüktür. Jansen-van Dieten (2000) metod geliştirmek, test geliştirmek, eğitim ve öğretimin uygulanması ve yürütülmesi için Avrupa Bakış Açısının gerçekten yararlı ve zengin bir döküman olduğu sonucuna vardığını belirtiyor. Gerçi Avrupa Bakış Açısı'nın değişken ve açık karakteri haklı olarak vasıflarının karşılaştırılabilir olmasında bir engel de oluşturmaktadır.

2.2 Avrupa Diller Pasaportu

Avrupa Konseyi'nce geliştirilen ikinci teknik de Avrupa Dil Portföyüdür. 1998-2001 döneminde 15 ten fazla Avrupa ülkesinde her ülkeye has özellik taşıyan dil portföyü üzerinde çalışıldı. Schärer(1998), (1999) ve (2000) bu çalışmaya katılan Avrupa ülkelerinin her birinin çalışmaları, kaydedilen deneyim ve gelişmeler hakkında her yıl özet bilgiler veriyor. Bir dil portföyü dil kullanıcının edindiği değişik dil kullanım becerilerini belgelediği bir diller pasaportudur. Bir dil portföyü üç bölümden oluşmaktadır:

(1) *Dil özgeçmişi:*

Dil özgeçmişi bölümünde dil kullanıcı öğrendiği diğer diller konusunda özgeçmişini bildirir. Okulda ve okul dışında öğrendiği diller, ve sınav dökümanları ile birlikte resmi diplomalarından (okul dışında devam ettiği kurslardan aldığı diplomalar da dahil) oluşan bir belgeler toplamıdır.

(2) *Günlük kayıt defteri:*

Dil kullanıcının belirli bir dil alanında kendisini nasıl yetiştirdiğini, bu dili hangi ölçüde egemen olduğunu cevaplayan sorulardan oluşan bir defterdir.

(3) *Dosya:*

Dosya dil kullanıcının öğrenimi sırasında yapmış olduğu çalışmaları içerir. Bunlar yapmış olduğu staj sırasında hazırladığı rapor ve çalışmaları, öğrenci değişimine gitmişse yaptığı çalışmaları, belirli bir dilde katıldığı proje ve prezentasyon çalışmalarının belgelenmiş dökümünden oluşan bir belgeler topluluğudur.

Dil portföyü dil öğrencinin mesleki kariyeri sürecinde değişik dönemlerde devreye girebilir ve kendini gösterir. Eğitim süresinde öğrencinin bir okuldan başka okula geçişi sırasında dil portföyü önem arzeder. Böylece öğrencinin yeni girdiği okul, onun diller konusunda ne gibi çalışmalar yaptığı ve hangi dil becerilerini ne ölçüde edindiği konusunda bilgi sahibi olur. Dil portföyünün ilginç bir yönü de dil kullanıcının yalnızca okulda ne öğrendiği konusunda bilgi vermez. Dil portföyü ile, öğrenciler okul dışında da hangi etkinliklere katıldığını, ne gibi girişimlerde bulduklarını ve buralarda neler öğrendiklerini de belegeleyebilirler. Öğrencinin tatil sırasında ailesi ve akrabaları ile olan ilişkileri, annesi ve babası ile Türkçe konuştuğu da düşünülebilir. Daha sonraki yaşlarda öğrencinin okuldan iş ortamına geçişi sırası geldiğinde bilinen resmi diplomaların yanında ayrıca bir belge olarak kullanılabilir. Bunların yanında iş ilanlarına cevap verme sırasında da dil portföyü sorulabilir. Meselâ kamyon veya TIR şoförlerinin öğrendikleri biraz İspanyolca etkisini işe alımda gösterebilir. Meslek eğitiminde ve işletmede portföy geliştiriminin örneği için bkz. Bonn ve diğerleri (1997).

3. *Hollanda'da dil portoföylü pilot projeler*

Hollanda'da (1998/1999 ve 1999/2000) iki ders yılı süresince değişik organları ile birlikte dil portföyünün Hollanda versiyonunu içine alan dokuz pilot proje eğitimde denendi. Alkema ve diğerleri(2000) ve Stoks(1998) bu konuda özlü ve toplu bilgi veriyorlar. Bu projelerin birbirinden ayrı olan amaçları aşağıda verilmiştir.

- (1) Hollanda eğitim sistemi içinde modern yaşayan diller için dil portoföyüne bir taban oluşturmak;
- (2) Dil portföyü için istenen biçimi vermek ve bu itibarla 2001 yılı Avrupa Diller Yının kesin biçimini de tesbit etmek;
- (3) Öğrenciler ve öğretmenler üzerinde dil portföyünün etkilerini araştırmak.

Bu amaçlara ulaşmak için dil portföyü için değişik amaç grupları oluşturulmuştur. Bu konuda yalnızca temel eğitimdeki(ilköğretim) dilportföylerinin kullanımına bakılmamış, aynı zamanda orta öğretimdeki ve meslek öğretimindeki dil portföylerinin de kullanımına bakılmıştır. Her proje dil kullanıcıların özel amaç grubuna yönlendirilmiştir. Böylece spesifik olarak Hollanda-Almanya sınırında bulunan ilkokullar yönlendirilmiştir. Bu okullarda öğrencilere erken başlayan Almanca ve Fransızca dersleri veriliyor. İngilizce dil edinimi üzerinde de bir proje yönlendirilmiş olup, özellikle öğrencilerin ilköğretim içinde, okul dışında ve ortaöğretim içinde öğrendikleri İngilizce arasındaki bağıntı (korelasyon) göz önünde bulundurulmuştur. Bundan başka dil portföyünün, orta öğretimin ikinci dönemleri olan uygulanan portföye benzeyen doyalama çalışmalara olan bağlantısının nasıl yapıldığını araştıran bir proje daha vardır.

4. *Hollanda temel eğitiminde(ilkokul) dil portföyü*

Uygulanan bu dokuz Hollanda pilot projesinden birisi spesifik olarak temel eğitimde (ilkokul) çok dilli sınıflar üzerine yönlendirilmiştir. Yaşayan etnik diller portföyüne taban oluşturmanın yanında çok dilli sınıflarda öğretmenler ve öğrenciler tarafından kullanılan dil portföyünün biçimi ve fonksiyonun oluşması hakkında daha çok bilgi edinme gibi bir amacı vardır. Bu proje Tilburg Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olan Babylon adlı Çok kültürlü toplumlarda Çok dilliliği Araştırma ve İnceleme Merkezi tarafından uygulamaya konmuştur. (bkz. Broeder 2000; 2001). Bu pilot proje öğrencilerin temel eğitim(ilkokul) (Broeder & Extra, 1995; 1999a) ve orta öğretim (Aarsen, Broeder & Extra,1998; Broeder& Extra, 1999b) sırasında öğrendikleri (etnik) dil bilgileri üzerinde yapılan araştırmalar üzerine yapılmaktadır.

4.1 *Araştırma popülasyonu(örnekleme)*

Maastricht ve Tilburg Belediyeleri olmak üzere iki belediyeye birlikte çalışma teklifinde bulunuldu. Almanca ve Fransızca gibi komşu diller ile ilişkisi ve Maastricht diyaleğinin bir kültür diyaleği olma pozisyonundan dolayı Maastricht'e teklifte bulunuldu. Şehirdeki etnik, kültürel varyasyonlardan ve yerel düzeydeki ilişkilerden dolayı da Tilburg'a teklifte bulunuldu. Her iki belediye de eğitimde çok dillilik konusunda aktif politika izlemektedirler (Maastricht Belediyesi 1998; Tilburg Belediyesi 1999). Seçilmiş olan okulların belediyeleri için belirli bir representatif görünüm sergilemeleri için, seçim sırasında, okulların yerine getirmeleri için okullar için belirli kriterlerler kullanıldı. Böylece ayrı ayrı dil gruplarına yalnızca merkez olarak okulda değil ve coğrafi yerleşim durumlarına göre dışarıda da bakıldı.

Nihayet 10 temel bilgiler okulunun (ilkokul) 7. ve 8 grup (Hollanda ilkokulunda sınıflar grup olarak adlandırılır.) öğrencilerinden (toplam 21 sınıftan) 500 öğrenci bu çalışmaya katıldı. Bu 500 öğrenci Maastricht ve Tilburg Belediyeleri'nden ortaklaşa seçildi. İki yıl süresince 1999 yılının mart ve haziran ayları ve ikinci yılda da 2000 yılının nisan ve kasım ayları olmak üzere dört çalışma dönemi belirlendi.

4.2 Veri toplama

Projenin uygulandığı iki yıl süresince dil portföyünün iki tanıtım metni geliştirildi. İlk ders yılında kullanılan metni küçük bir A5 ölçüsündeydi. İkinci ders yılında kullanılan metin üzerinde derinlemesine çalışma yapıldı önemli ölçüde değiştirilerek A4 ölçüsü durumuna getirildi. Veri toplama sayısal (kantitatif) ve niteliksel (kalitatif) olarak yapıldı. Okul durumları ve evde konuşulan dil durumları hakkında çerçeve bilgi edininceye kadar çocuklara soru listeleri yöneltildi. Bunun yanında dil portföyünü nasıl buldukları hakkında çocuklara kısa soru listeleri yöneltilecek cevapları alındı. Kalitatif (niteliksel) veriler toplamı çok katlı olay çalışması (case study), öğretmenlerle yapılmış yarı yapılandırılmış derinlik söyleşileri, öğretmenlerin kendi tuttıkları günlükler ve her okulun her sınıfında yapılmış olan intensif gözlemlerden oluşmaktadır.

5. Sonuçlar

Maastricht ve Tilburg'daki Temel Bilgiler Okullarında (ilkokullar) uygulanan pilot projenin sonuçlarının derinlemesine ve detaylı olarak görüşülmesi Broeder ve arkadaşlarına yollandı (2001). Yapılan bu bilimsel katkı çerçevesinde uygulanmış olan pilot projenin sonuçları özetlendi. Herşeyden önce iki öğrenci profili sunuldu. Daha sonra öğrencilerin ve öğretmenlerin katılımı ile yapılan gözlemler ve pratik deneyimleri özetlendi. Buna takiben çocukların Maastricht ve Tilburg'daki Temel Bilgiler Okullarında(ilkokullar) uygulanan pilot projenin sonuçlarının, kendilerine verilen kısa değerlendirme soru listelerini doldurmaları ile elde edilen niteliksel (kantitatif) sonuçlar açıklandı.

5.1 İki öğrenci profili

Bu pilot projede dil portföyü ile çalışma çalışma deneyiminin iyi izlenimleri aşağıdaki iki profilde verilmiştir. Bu profiller çocukların perspektifinden bakılarak ve onların bakış açısından yola çıkılarak kurulmuş ve onların ilgilerini yansıtan görüşlerdir:

Mark (10 yaşında):

“Ben diller dosyam ile gurur duyuyorum. Öğretmenim her zaman dil portföyü diyor. Ama ben bunu çok kibar ve yüksek bir kelime olarak değerlendiriyorum. Diller hakkında çok şey öğrendim. Hergün öğretmenim bir selamla başlıyor. Bizim de bu selamın hangi dile ait olduğunu tahmin edip söylememizi istiyor. Genellikle biliyoruz. Çünkü sık sık yapığında, çabucak öğreniyor insan. Ciao en çok hoşuma gideni. Gelecek hafta benim bir tavşanım olacak. Ona bu adı vereceğim. Annem ona spagetti yedirmemi istiyor ama, ben bunu güzel bir düşünce olarak bulmuyorum. Benim dosyamda gerçekten bir spagetti reçetesi var. Ben onu bir kutudan kestim. Keser kesmez de dört dilden spagetti reçetem oldu. Çünkü kutunun üstündeki reçete Hollandaca, Fransızca, Almanca ve İtalyanca idi. Bu, ülkelerin bayraklarının altında olan reçetelerden görülebilir. Tekrar alış veriş yapmaya gidersem diğer dillerden de birşeyler olup olmadığına bakacağım. Çarşamba günü bizim dil dosyamızla ilgili serbest çalışmamız var. Ben yine diller hakkında bulduğum şeyleri dosyama

koyacağım. Neyi zor bulduğumu da her zaman yazmak zorundayım. Öğretmenimiz her zaman yardım ediyor ama önce kendimizin yapmayı denemesini istiyor.”

Paula (12 yaşında):

“Biz okulda bir çizgi film seyrettik. Filmin altında harfler yoktu ve yalnızca konuşuyordu ve de Fransızca konuşuyordu! Sonra biz bir hikâye yazmak zorundaydık. Stefan da yazdığını sınıfta sesli olarak okudu. Hepimizin yazdığı hemen hemen aynıydı. Daha sonra da içine başka dil konuşulmuş bir ses bandı dinlemek zorundaydık. Ondan sonra da bir hikâye yazmak zorundaydık. Şimdi de bunu hiçbirimiz yapamadı. Sonunda Casja'nın içeriye gelmesi istendi. Bu kız arkadaşımız uzun zamandan beri bizim grubumuzda değildi. O kasettekileri anlayabiliyordu. Çünkü o bir İspanyoldu. Bu kadar küçük bir kızın evde öğrendiği için İspanyolca konuşmasını akıllı bir davranış buldum. Ben de çok dil öğrenmek için istekliyim. İşte ondan dolayı da dosyamla çalışıyorum. Bazen evde birşeyler yapıyorum. Sonra okula getirip öğretmene dosyama koyup koyamayacağımı soruyorum. Dosyamıza koyacağımız çalışmalarımızın çok temiz ve düzenli olmasına dikkat etmek zorundayız. Oraya karalama ve müsvette hazırlanmış birşey koyamayız. Ümit ediyorum ki dosyamızı okul bitiminden sonra da beraberimizde götürebiliriz. Eğer bunu yapamaz, onu kaybedersem çok üzülürüm. Emeklerime çok yazık olur. Ninemden, Girit'den yazılmış bir kart aldım. Girit Yunanistan'dadır. Ninem de kartın üzerinde Yunanca bir kelime olup olmadığına dikkât edecektir. Ben de kartı dosyamda saklayacağım.”

5.2 Sınıf içi gözlemler ve pratik tecrübeler

5.2.1 İlk pilot yılı: dil portföyü

Temel eğitimdeki (ilköğretim) dil portföyünün ilk versiyonu küçük bir A5 ölçüsündeydi. Dil biyografisi aşağıda belirtilen yedi alt bölümde öğrencilerin verebildiği bilgilerden oluşmaktadır:

1. Öğrencinin adının yanında doğum yılı, onun yanında da *biz evde .....konuşuyoruz.*
Vardı.
2. *Kiminle hangi dili veya diyaleği konuşuyorum?*
3. *Şimdiye kadar hangi okullara gittim?*
4. *Okulda aldığım diller.*
5. *Hollanda'da ve Hollanda dışında başka dillerde ilişki içinde ol duğum insanlar.*
6. *Dileğimi başka dillerde böyle anlatıp kendimi .....kadar kurtarabilirim.*
Bu bölüm sekiz sayfa ile en kapsamlı olanıdır. Bölümün içeriği öğrenciye cevaplandırması için yönlendirilen en az üç ve en fazla beş dilde dil becerisi hakkında 81 önermeden oluşuyor. Önceden basılmış olarak İngilizce, Fransızca ve Almanca vardı.

Ama öğrenciler kendileri de iki dil daha yazabilirler. Önermeler Avrupa Dil Ölçeği baz alınarak hazırlanmışlardır (bkz. Paragraf 2.1). Dinleme becerisi hakkında önermelere birkaç örnek:

A1: *Başka insanlar yavaş konuşurlarsa ben onları anlayabilirim ve tekrarlamaları için sorabilirim.*

A2: *Ben, eğer kısa bir dinleme metni'nin ne hakkında konuşulduğunu bilirim ve de yavaş konuşulmuşsa, onun önemli konularını anlayabilirim.*

7. *Avrupa görüşüne göre benim dillerim*

Dil biyografisinin son bölümü dört sayfadan oluşmaktadır. Biraz sayma ve hesap işlemiyle çocuklar 81 önerme hakkındaki yargılarını Avrupa Dil ölçeği üzerinde bir giriş metni durumuna indirgeyebilirler.

Bu ilk versiyon büyük bir kısımla Almanya'da geliştirilen gibi birinci versiyonun bir tercümesiydi (Bkz. Gerling & Thurman 1999). Hollanda Temel eğitim için hazırlanan dil portföyü ile bir yıl çalıştıktan sonra birkaç problemin doğduğu görüldü. Herşeyden önce A5 ölçüsünde olan dil portföyünde pratik problemler vardı. Bunlar öğrencilerin dil bilgilerini ve dil hakkındaki kanaat ve yargılarını dil biyografilerinde yazacak çok az yerin olmasıydı. Özellikle altıncı bölümde (*Dileğimi başka dillerde anlatıp kendimi..... kadar kurtarabilirim.*) ve yedinci bölüm olan (*Avrupa görüşüne göre benim dillerim*) problem yaratıyordu. Bu bölümler çok uzun, çok zor ve çok belirsiz olarak gösterildi. Açıklama zor kelimelerle ve uzun bileşik cümlelerle yapılmıştı. Kısacası, Avrupa Dil Ölçeği bakış açısı olarak öğrencilerin ve öğretmenlerin gözünde başarılı görülüyordu. Genel ve spesifik açıklayıcılarla çalışılması çok zor oldu.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin ilk çalışma döneminde elde ettikleri bu deneyimler göz önünde bulundurulurken, ikinci çalışma döneminde dil portföyünün dosyalama fonksiyonu üzerinde daha çok duruldu. Bu, şu anlama geliyor. Öğrenciler ikinci çalışma döneminde dil biyografisinin yedi bölümü ile çalışmalarının yanında ek olarak iki adet dil ödevi de yapabildiler. Herşeyden önce dil soruları formülü ile kendilerinin evde konuştukları dillerini ve evde konuştukları dil durumlarını rapor edebildiler. İkinci ödev de bir dil hikâyesi yazmaları idi (Bkz. Broeder 2001 bu dil ödevleri için bir açıklama).

5.3 *İkinci pilot yılı: diller dosyası*

Öğrencilerin ve öğretmenlerin ilk çalışma dönemindeki kritik ve eleştirileri gözönüne alınarak en sonunda temel eğitim için ikinci versiyonda çocukların daha çok sevebileceği bir isim geliştirildi. Yeni isim diller dosyası oldu. Temel eğitim için dil portföyün yeni versiyonu A4 ölçüsündeydi. İlk üç bölüm aynı kaldı.

1. *Öğrencinin adının ve doğum yılının yanında şu soru vardı. Biz evde .....konuşuyoruz.*

2. *Hangi dili ve hangi dileği kiminle konuşuyorum?*

3. *Şimdiye kadar hangi okullara gittim?*

Bu üç bölümün uyumunun sağlanması çocukların çok seveceği sayfa düzenlemesini de ilgilendiriyordu. Aşağıdaki bölümler de köklü değişikliğe uğradı:

4. *Evde konuştuğum dillerde ve diyalektlerde neler yapabilirim?*

Bu bölüm üç sayfa dolduruyordu. Her sayfada 12 önerme vardı:

Dinleme:

Ben, evde kolay konuşmaları izleyebilirim.

Annem babam kendileri ve aileleri hakkında konuştuklarında onları anlayabilirim.

Ben televizyon programlarını izleyebilirim.

Okuma:

Ben evde kısa mektuplar okuyabilirim.

Ben küçük kitaplar okuyabilirim.

Ben gazete okuyabilirim.

Konuşma:

Ben, annem babam, erkek ve kız kardeşlerim hakkında birşeyler anlatabilirim.

Bugün neler yaptığımı anneme ve babama anlatabilirim.

Ben güldürücü bir hikâyeye anlatabilirim.

Yazma:

Ben evde anneme ve babama kısa mektuplar yazabilirim.

Ben bir şiir ve hatıra defterine kısa mısralar ve beyitler yazabilirim.

Ben bir hikâyeye yazabilirim.

Öğrenciler bu önermeler yardımı (Her sayfaya bir dil hakkında önermeler olmak üzere) ile sayfa üzerinde olan dildeki dil becerileri hakkında tahmini bilgiler verebilirler. Üç cevap seçeneği var: 'hayır', 'biraz' veya 'evet'. Önceden verilmiş hiç bir dil yoktur. Öğrenciler kendiliklerinden kendilerine ait ve ilgilendikleri dilleri doldurabilirler. İlk sayfaya öğrenciler ilk dillerini veya diyalektlerini doldurabilirler. Eğer evlerinde konuşuyor oldukları başka diller söz konusuysa, sonra gelen sayfaya bu dil için de doldurabilirler. Önermelerin hepsi evdeki dil alanları ile ilgilidir.

5. *Okulda hangi dillerde ders aldım?*

Bu bölümde sürekli öğrencinin okulda öğrenip edindiği dil becerilerine ait önermeler vardır. Bu bölümün doldurma yöntemi de aynı dördüncü bölümdeki gibidir. Üç seçenek şansı vardır: 'hayır', 'biraz' veya 'evet'. Yalnız bu bölümde önermeler 'okul' alanı üzerinedir. Aşağıdaki 15 önerme öğrencilere sunulmuştur:

Dinleme:

Ben, bayan ve bay öğretmenim bu dilde birşey söylediğinde anlayabilirim.

Bu dilde söylenen şarkıların ne hakkında olduğunu anlayabilirim.

Ben kolay konuşmaları izleyebilirim.

Okuma:

Ben kolay hikâyeleri okuyabilirim.

Ben kolay mektupları, kartları veya e-postaları okuyabilirim.

Konuşma:

Ben bayan ve bay öğretmenim birşey sorduğunda cevabını verebilirim.

Ben birisi ile selâmlaşabilirim.

Ben kendim hakkımda birşeyler anlatabilirim.

*Ben birine yol sorabilirim ve birine yol gösterebilirim.
Ben saatin kaç olduğunu söyleyebilirim.
Ben dükkândan birşeyler satın alabilirim.
Ben herhangi birşeyi, tatlı, lezzetli, hoş ve güzel bulup bulmadığımı söyleye bilirim.
Ben nerede oturduğumu(ikâmet yeri) söyleyebilirim.*

Yazma:

*Ben kolay ve kısa bir mektup, e-posta veya postakartı yazabilirim.
Ben kısa bir hikâye yazabilirim.*

6. Tatil!

Bu bölümde öğrenciler renklendirme yardımı ile Avrupa haritası üzerinde, nereye tatile gittiklerini belirip gösterebilirler. Aynı zamanda tatile gittiği ülkelere ait yapıştırma resimleri, kartları ve diğer anılarını da sert bir karton üzerine yapıştırıp diller dosyalarında saklamaları da istenmiştir.

İkinci pilot yılda üçüncü çalışma dönemi süresince 1999 yılının kasım ayında temel eğitim (ilköğretim) için dil portföyünün yeni versiyonu sözlük kullanma ve mektup ödevi gibi birkaç dil ödevi daha eklenerek yeni tanıtımı ve girişi yapıldı. Yapılan yenilikler öğretmenler tarafından iyi bulundu ama her nasılsa yine de eleştiriler oldu. Öğretmenler ve öğrenciler dil portföyünü özellikle üzerinde (öğrencilerin) kendi başlarına yılda yalnızca iki kere kısa sürelerle üzerinde çalıştıkları bir proje eğitimi olarak gördüler. Bu yolla, öğretmenlere göre olayı öğrencileri ile birlikte yaşamadıkları şikâyet konusu idi. Dil portföyünün normal düzenli eğitim içersine yerleştirmek daha iyi bir yaklaşımdır.

2000 yılının nisan ayında plânlanan ve uygulanan dördüncü çalışma döneminde okullara genel olarak diller çerçevesinde ve spesifik olarak dil portföyünün ele alınacağı proje eğitimi önerisinde bulunuldu. Okulların büyük çoğunluğu bu teklifi değerlendirip kullandılar. Aynı zamanda birkaç dil ödevi daha geliştirildi(Bütün dillerde müzik, selâmlaşma ödevi ve şiir ödevi). Bu dil ödevleri proje eğitimi sırasında uygulanabilirdi, ama bunun yanında öğretmenlerin de kendilerinin dil ödevleri düşünüp hazırlama şansları vardı. Bu yüzden öğretmenler bu konuda serbest olmalarından dolayı dördüncü çalışma dönemi her okulda ayrı ayrı oldu. Fakat bütün okullarda odak noktasını teşkil eden bir öge vardı, o da diller dosyasıydı. Dördüncü çalışma dönemi gerek öğretmenler olsun, gerek öğrenciler olsun, herkes tarafından olumlu değerlendirildi. Bir başka olumlu nokta da çok dilli öğrencilere de özel ilgi gösterilmesi idi: Onlar da sınıf arkadaşlarına kendi dilleri ve kültürleri hakkında birşeyler öğretebildiler. Öğretmenlerin bu konudaki ortak görüşü onların kendilerine güven kazanmaları açısından oldukça olumluydu. Dördüncü çalışma dönemi süresince dil portföyü bu yolla ders programı içinde daha çok integral bir yer edindi.

6. Öğrenci değerlendirme listesi

2000 yılı Nisan ayı dördüncü çalışma döneminde öğrencilere dil ödevi olarak bir çalışma sayfası şeklinde bir soru listesi sunularak projeyi değerlendirmeleri (*Diller dosyası: "Öğrenciler bunu nasıl buluyorlar?"*) istendi. Bu çeşit öğrenci denetim yolu olarak, öğrenciler ellerinde var olan önermeleri işaretleyerek hangi önermelere katıldıklarını ve hangilerine katılmadıklarını belirttiler. Cetvel 1 de toplam populasyon olarak öğrencilerin değerlendirme sonuçları özetlenmiştir.

Diller dosyasını nasıl buluyorsunuz?	İyi bulan öğrencilerin sayısı	
Diller dosyası ile çalışmak güzel	301/457	66%
Diller dosyası ile çalışmak kolay	343/380	90%
Diller dosyası ile çalışmak benim için önemli	182/355	51%
Diller dosyası benim bir dilde neler yapabildiğimi iyice gösterebilir	327/383	85%
Diller dosyam ile çalışmaktan çok şey öğreniyorum	245/354	69%
Diller dosyam ile sık sık çalışmak istiyorum	219/367	60%
Bir diller dosyamın olmasını çok seviyorum	294/419	70%

Cetvel 1: Diller dosyası ile çalışma hakkında (n=524) öğrencilerin değerlendirmeleri.

Cetvel 1 çizdiği tabloda açıkça görüldüğü gibi öğrenci popülasyonunun büyük bir bölümü diller dosyası ile çalışma konusunda olumlu değerlendirme bildiriminde bulunuyor. Öğrencilerin büyük çoğunluğu diller dosyası ile çalışmaktan hoşlandığını (457 öğrenciden 301 yani yüzdeye vurduğumuzda da 66% sı), 90% ı olan 343 öğrenci de kolay bulduğunu belirtiyor. Öğrencilerin 51% ini oluşturan 182 si diller dosyasının kendileri için önemli olduğunu, 85% ini teşkil eden 327 si de dosya ile neler yapabildiğini iyi gösterdiğini belirtiyor. Öğrencilerin 69% unu teşkil eden 245 i kendi demelerine göre diller dosyası ile çalışmaktan çok şey öğrendiklerini gösteriyor. Bir diller dosyasına sahip olmaktan memnun olan öğrenciler de 70% (294 öğrenci) ile yine büyük çoğunluğu teşkil ediyor. Diller dosyası ile sık sık çalışmak isteyenler de 60% ile 219 öğrenciden oluşuyor.

Cetvel 2 öğrenci popülasyonu iki ayrı gruba bölündüğünü gösteriyor. Gruplardan 124 öğrenciyi oluşturan evlerinde Hollandaca'nın yanında başka bir dil veya Hollandaca'nın yerine başka bir dil konuşuyor, 400 kişiden oluşan diğer grup evlerinde yalnız Hollandaca konuşuyor.

Diller dosyasını nasıl buluyorsunuz?	Evde bir de ayrı dil		Evde yalnız Hollandaca	
Diller dosyası ile çalışmak güzel	74/106	70%	227/351	65%
Diller dosyası ile çalışmak kolay	74/83	89%	269/297	91%
Diller dosyası ile çalışmak benim için çok önemli	51/81	63%	131/274	48%
Diller dosyası benim bir dilde neler yapabildiğimi iyice gösterebilir.	76/84	90%	251/299	84%
Diller dosyam ile çalışmaktan çok şey öğreniyorum	62/81	77%	183/273	67%
Ben diller dosyam ile sık sık çalışmak istiyorum.	59/83	71%	160/284	56%
Bil diller dosyamın olmasını çok güzel buluyorum.	67/89	75%	227/330	69%

Cetvel 2: Diller dosyası ile çalışma hakkında çok dilli öğrencilerin değerlendirmeleri (n=124) ne karşı tek dilli öğrencilerin (n=400) değerlendirmeleri

Daha önce de cetvel 2 de ön plâna gelen öğrenciler tarafından yapılan fevkalade olumlu değerlendirme her iki grup için de bütün boyutlarda geçerlidir. Tek dilli öğrencilerle çok dilli öğrenciler arasında ilgi çekici farklar göze çarpıyor. Evlerinde Hollandaca'dan başka dil konuşan öğrencilerden oluşan bir alt popülasyon, evlerinde yalnız Hollandaca konuşan öğrencilere göre (Tek dilli öğrencilerin 65% ine karşı, çok dilli öğrencilerin 70% i) göreceli olarak diller dosyası ile çalışmaktan çok hoşlanıyor. Diller dosyası ile çalışmayı önemli bulanlar ise tek dilli öğrencilerin 63% olmasına rağmen, çok dilli öğrencilerin 48% ini oluşturuyor. Ayrıca göreceli olarak tek dilli öğrenciden daha fazla daha çok sayıda çok dilli öğrenci (67% tek dilli öğrenciye nazaran 77% çok dilli öğrenci) diller dosyasından çok şey öğrendiğini, belirtiyor, diller dosyası ile daha sık çalışmak istediğini belirten öğrenciler ise yine (56% tek dilli öğrenci karşı 71% çok dilli öğrenci) tek dillilere nazaran çok dilliler çoğunluğu oluşturuyor.

İki yıl sonra da öğretmenler özellikle dil portföyünün temel eğitimdeki faydası konusunda eleştiri yapmakta devam ediyorlardı. Öğrencilerle öğretmenlerin değerlendirmeleri arasında hayli biraz göze çarpan değerlendirmeler vardı. Böylece öğretmenlerin dil portföyü üzerinde tereddütleri olmasına rağmen, öğrencilerin çoğu dil portföyünün belirli bir dilde olan dil becerilerinin ne olduğunu iyi gösterdiğine inanıyorlardı. Hatta pek çok öğrenci de öğretmenlerinin tereddüt etmelerine karşın, birşeyler öğrendiklerini belirtiyorlardı.

7 2001: Avrupa Diller Yılı

Avrupa Diller Yılı ile birlikte artan bilinçli düşünce gösteriyor ki Hollanda'da düşünüldüğünden daha çok dil öğrenilecek ve konuşulacak. Okul dillerin öğrenildiği yer değildir. Dil portföyü kullanımı sayesinde evlerinde masa çevresinde Hollandaca'nın yanında veya Hollandaca'nın yerine ayrı dil kullanan öğrencilerin sahibolduğu bir dil zenginliği gelecektir. Dil bilgisi şu anda bir problemlerin kaynağı olarak değil de zenginleşme olarak algılandığından bu oluşum, bu grubu oluşturan öğrencilerin kendilerine olan güvenlerini ve dışarıya karşı görünümelerini daha da iyileştirecektir.

Bu yazımızda bir pilot projenin temel eğitimde (ilk öğretim) Avrupa dil portföyünün Hollanda versiyonu merkez teşkil etmiştir. İki yıl sonra Broeder (2001)nin dil portföyü ve diller dosyası ile ilgili pratik deneyimler sonucu vardıkları sonuç, temel eğitimde (ilköğretim) dil portföyünün gelişimi konusunda olumlu bir çizginin olduğudur. Bu şu anlama gelmektedir. Yöntem ve tekniğin üzerine pedagojik dikkat çekmek ve ek olarak da dil portföyünün öğretim programları içinde iyi işlerlik göstermesine yardımcı olmak için öğrenmeye yardım edici dil ödev alıştırmaları geliştirmek gerekmektedir. Bütün bunlar dil portföyüne sağlam bir taban oluşturmak içindir. Gelecekte de öğretmenlerin ve öğrencilerin mümkün olduğu kadar çok kendi başlarına dil portföyü ile çalışabilmeleri için gayret sarfedilmelidir. Yakın zaman içinde olan değişiklikler (yalnızca bilgisayar altyapısının güçlü bir şekilde sınıfta büyümesi değil, daha önce olmayan olmayan dil öğrenme imkanlarının dijital otoyolunda olur duruma gelmesi) dil portföyünün elektronik versiyonu ve bununla birlikte olması gereken altyapısal destek de açıkça farkedilecek bir katkı oluşturacaktır (**).

- (*) Bu tebliğimizin önceki versiyonunun düzeltilmesi konusunda değerli tavsiyeleri ile yaptıkları katkılarından dolayı Maaïke Hajer'a, Guust Meijers, e ve Lydius Nienhuis'e teşekkürü borç bilirim. Yazıyı Türkçeye çeviren arkadaşım ve meslekdaşımâtif Tuna'ya çok teşekkür ederim.
- (**) Dijital dil portföyünün ilk başlamasını internette bulmak mümkündür. Avrupa Konsey'ini Genel dil portföyü için www.culture.coe.int/lang sitesine bakılabilir. Hollanda Dijital dil portföyü www.taalportfolio.nl sitesinde mevcuttur. İsviçre'de geliştirilen yakından ilgili ve dha geniş dil portföyü www.unifr.ch/ids/portfolio sitesinde görülebilir.
- (***) Çevirenin notu: Yazı içinde geçen bazı Hollanda okul ve kurumlarının adlarını burada açıklama gereği duydum.
 Basisschool: Temel Bilgiler Okulu (Hollanda'dsa 4 ile 12 yaş arasındaki çocukların gittikleri ilköğretim okulu.
 HAVO: Yüksek Seviyeli Genel Bilgiler Okulu'nun kısaltılarak yazılmışı (Temel Bilgiler Okulu'ndan sonra 5 yıl süren ve yalnızca lisans düzeyinde okullara giriş sağlayan bir okul tipi.
 VWO= Bilimsel Eğitime Hazırlık Eğitimi'nin kısaltılarak yazılmışı= Temel Bilgiler Okulu'ndan sonra altı yıl süren, üniversite ve yüksek okullara giriş sağlayan bir okul tipi.

Bibliyografya

- Aarssen, J., Broeder, P., & Extra, G. (1998). *Allochtone talen in het voortgezet onderwijs. Bouwstenen voor lokaal taalbeleid*. Den Haag: VNG Uitgeverij.
- Alkema, J., Kaldewaij, J., & Van Tartwijk, J. (2000). *Onderzoek Nederlandse pilot Europees taalportfolioproject*. Utrecht: IVLOS, Universiteit Utrecht.
- Bom, W., Klarus, R., & Nieskens, M. (1997). *Portfolio ontwikkeling in opleiding en bedrijf*. 's-Hertogenbosch: CINOP
- Broeder, P. (2000), Facilitating a European Language Portfolio: The multilingual classroom in the Netherlands, *Babylonia* 4, 70-72..
- Broeder, P., & Extra, G. (1995). *Minderheidsgroepen en minderheidstalen*. Den Haag: VNG Uitgeverij.
- Broeder, P., & Extra, G. (1999a). *Language, ethnicity and education*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Broeder, P., & Extra, G. (1999b). Zoveel mensen, zoveel talen. Thuistalen en schooltalen in het voortgezet onderwijs. *Vernieuwing. Tijdschrift voor Onderwijs en Opvoeding* 58, 4-6.
- Broeder, P. (2001), *Een Europees Talenpaspoort. Op reis in het basisonderwijs*, Alkmaar: Europees Platform.
- Christ, I. (1999). Das europäische Portfolio für Sprachen: Konzept und Funktionen. *Babylonia* 1, 10-13.
- Coste, D., North, B., Shiels, J., & Trim, J. (1998). Languages: learning, teaching and assessment. A common European framework of reference. *Language Teaching* 31, 136-151.
- Dwarshuis, S. (1999). Leg uw mondje-over-de-grens langs een Europese meetlat. *Uitleg* 11, 23-24.
- Gemeente Maastricht (1998). *Hoofddlijnen Lokaal Beleid OALT Maastricht*. Maastricht: Gemeente, dienst KCO, afd. O&E.
- Gemeente Tilburg (1999). *Meerjarenplan OALT 1999 - 2002*. Tilburg; Gemeente, Stadszaken/Voorzieningen/Onderwijs.
- Gerling, U. & E. Thürmann (1999). Das Nordrhein-westfälische Portfolio der Sprachen für Schulen der Sekundarstufe I. *Babylonia* 1, 40-44.
- Janssen-van Dielen, A. (2000). Hoe 'gemeenschappelijk' is het gemeenschappelijk Europees referentiekader? *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen* 64, 59-69.
- North, B. (1999). The European Common Reference Levels and the Portfolio. *Babylonia* 1, 25-28.
- North, B., & Schneider, G. (1998). Scale descriptors for language proficiency scales. *Language Testing* 15, 217-262.

- Raad van Europa (1996). *Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. A Common European Framework of Reference*. Strasbourg: Council for Cultural Co-operation, Education Committee.
- Roos, M., de (1998). Hoe taalvaardig zijn wij in Europa? *Uitleg* 19, 22-23.
- Schärer, R. (1998). *Language policies for a multilingual and multicultural Europe. A European Language Portfolio. First Progress Report*. Strasbourg: Council for Cultural Co-operation, Education Committee.
- Schärer, R. (1999). *Language policies for a multilingual and multicultural Europe. A European Language Portfolio. Second Progress Report*. Strasbourg: Council for Cultural Co-operation, Education Committee.
- Schärer (2000). *Language policies for a multilingual and multicultural Europe. A European Language Portfolio. Third Progress Report*. Strasbourg: Council for Cultural Co-operation, Education Committee.
- Stoks, G. (1998). *De ontwikkeling en piloting van een Europese taalportfolio: projectplan*. Enschede: SLO.
- Trim, J. (1997). *Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. A common European Framework of Reference*. Strasbourg: Council for Cultural Co-operation, Education Committee.
- Trim, J. (1999). Common tools to promote linguistic and cultural diversity, respect, tolerance and understanding in Europe. *Babylonia* 1, 8-9.